MONITOR

Na R. P. 1774.

Nro: LXXXII.

Dnia 12. Pazdziernika

KONTYNUACYA

O dobrym porządku Towarzystwa.

DLa zakończenia tey materyi względem zdrowego pokarmu dla zdrowia powszechnego, zostaie nam

kilka ſłow powiedzieć o Mięśie, ktore ieſt prawdziwą podporą z chlebem y dobrą wodą wſzyſtkich członkow Towarzyſtwa ludzkiego. Wiemy z Hiſtoryi, że ludzie nie zawſze iedli mięſo dla pożywienia, y zdaie mi ſię, że to należy do zbytku pokarmu, ktory coraz więcey podwyżſzono, y przyprowadzono do tego ſtopnia, że iuż nie można wiedzieć co robić dla wymyślnikow w iedzeniu. Człowiek może ſię dobrze poſilić y bydź zdrowym, nie iedząc mięſa innych źwierząt, iako mamy Zakonnikow, y Zakonnice, ktorzy ſą zdrowi rownie z innemi ludźmi iedzącemi mięſo, nie iedząc onego. Ale gdy wſzyſcy ludzie nie tylko w Europie, lecz po całym świecie ſtali ſię, że tak rzekę mięſożerami, niemożna przeto ſprzeciwiać ſię temu, y owſzem wyznać należy prawdę, że mięſo zdrowe, dobre, y ugotowane

du-

dobrze, dodaie więcey ſił ciału, a oſobliwie tych, ktorzy wiele pracuią y ruſzaią ſię, niżeli inne pokarmy. Dam tego Fizyczną przyczynę.

Kożdy pokarm, ktory Człowiek bierze, trawi ſię w żołądku y kiſzkach, y ſtaie ſię z niego ſok mleczny. (*) Ten ſok wchodzi w krew ludzką, á od krwi przez cyrkulacyą odłączaią ſię wſzyſtkie humory tuczące y utrzymuiące ciało, tak doſtarczaiąc te partykuły ktore iuż nie ſą zdatne y nikną, iako też przydaiąc ciału nowe partykuły zdrowe. Jako z każdego pokarmu, ktory przyimuie Źwierzę, ſtaie ſię ſok mleczny albo mleko, a z mleka krew, ieſt przeciez rożnica między temiż ſokami według przymiotu pokarmow, z ktorych ſtaię ſię ſok mleczny przez ſtrawienie. A ponieważ ieden pokarm od drugiego obfitſzy ieſt w partykuły tuczącę, ła-

(*) *Chylus* a la Grecque.

two można zrozumieć, że mięso źwierząt powinno bydź nayobfitfze w partykuły tuczące, ponieważ iest naypodobnieysze do naszego ciała; a zatym łatwiey mogą bydź obrocone w pokarm naszemu ciału służący. Dla tey przyczyny mięso nasyca więcey niżeli inne pokarmy, ale też y to powiedzieć należy, iż żaden pokarm nie iest tak podległy zepsuciu y zgniliźnie iako mięso. Ciało nasze, kiedy się iuż nie rusza y cyrkulacya krwi ustanie, to iest Człowiek umrały, gniie w trzech dniach, y obraca się w pomieszkanie milionowych Robaczkow.

Można teraz z tego co się mowiło, uczynić łatwe wniesienie, że nie potrzeba ieść wiele mięsa, y tylko tyle ile ciało wyciąga, to iest do pomiernego nasycenia się, y że należy ieść mięso z chlebem, á przynaym niey tyle

lé przydawać chleba, ile iemy mięsa. Wiemy bowięm, z doświadczenia Lekarzow, iż ci ktorzy iedzą mięso bez chleba, skłonnieysi są do maligny y innych chorob pochodzących z zgniłych humorow naszego Ciała. Niepotrzebą ieść także mięsa tylko z zdrowych źwierząt. Jest to straszliwy w Towarzystwie nierząd, kiedy Rzeźnicy albo inne osoby bezsumienne, zabiiaią Wołu lub inne źwierze chore, niżeli zdechnie, aby przedaiąc ścierw, odnieśli pożytek. Nie iesteśmy Tatarzy, o ktorych powiedaią, że ścierw lubią, y nie iest im szkodliwy. Podobno ten Narod ma tę własność, że to co szkodzi innym Narodom, to Im pomaga. Znayduie się tyle pospolitych ludzi, ktorym ieden pokarm nie iest szkodzący tak iak drugim. Sławna Wierszopiska y rozumna Kobieta, ktora kwitnęła w Hollandyi Imieniem *Schurmannin*, iadała wielkie

paiąki

Paiąki iako poziemki ſmacznie, nie choruiąc bynaymniey od nich.

Wſzyſtkie Zwierzchności wſzędzie maią wielkie przyczyny weyrzyć, nie tylko w dobroć mieſa, ale wſzyſtkich żywności, ktore ſię przedaią. Zdrowie Kraiu, Miaſt, y Miaſteczek zawiſło od tego. Ale nigdy nie dokazuią tyle, co Towarzyſtwa zdrowia (*Collegia ſanitatis*) ktorym ſię powierza to ſtaranie, y ſkłada ſię z wielu Lekarzow biegłych y umieiętnych, ktorzy naylepiey znaią przymioty żywności. (*)

Należy pochwalić te wſzyſtkie Rządy, ktore wydaią w tey mierze nayſurowſze rozkazy, wiedząc dobrze, iż pobłażanie y niedbalſtwo w tym punkcie ſzkodliwe ieſt Towarzyſtwu ludzkiemu.

(*) *Facultates alimentorum.*

iako

A iako mowiliśmy o zdrowiu w powszechności Ludzi, ktorzy są podlegli tylu chorobom, a osobliwie zepsuciu humorow cyrkuluiących w naszym ciele, należy takoż wymienić dwa wielkie y prawie powszechne lekarstwa przeciwko zepsuciu naszych humorow, ktore zachowuią Człowieka od wszelkich zaraz, utrzymuią go czerstwym y zdrowym, czynią go przemyślnym y wesołym.

Te są, oleiek koperwasowy czerwony y słodki (*oleum vitrioli rubrum dulce*) y oleiek antymoniowy czerwony y słodki (*oleum antimonii rubrum dulce.*) Wielka to niewygoda, że te dwa wielkie Lekarstwa nie znayduią się, ani w Dyspensatoryach, ani w Aptekach, tylko u prawdziwych Filozofow y Chimistow. Wspomniało się tu przecie o nich, ażeby Potomność, ktora

czytać

czytać będzie Monitora z większą podobno uwagą niżeli teraz, wiedziała, iż się znaydował u nas Lekarz, ktory nie tylko znał te dwa wielkie Lekarstwa, ale ich y robić umiał.